

Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkoston 2020-2023 loppuraportti

Osaamisverkoston tausta

Oikeusministeriö asetti joulukuussa 2020 [valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkoston](#) toimikaudelle 18.12.2020-31.3.2023. Taustalla oli havainto tarpeesta systemaattisemmalle poik-kihallinnolliselle yhteistyölle ja tuelle vaikutusarviointien laadun parantamiseksi. Osaamisverkoston perustaminen sisältyi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmahankkeena valmisteltuun [paremman sääntelyn toimintaohjelmaan](#).

Osaamisverkoston tavoitteena oli vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä vaikutusarvioinnissa sekä tukea säädösvalmistelijoita vaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa. Verkoston tehtävänä oli:

- 1) Toimia lainvalmistelun vaikutusarviointien yhteyshenkilöverkostonä;
- 2) Verkoston jäsenen tai varajäsenen tarkoituksena on vastata toisesta ministeriöstä tulevaa yhteydenottoon, joka koskee vaikutusten arviointia ministeriön toimialalla. Jäsen tai varajäsen välittää tarvittaessa tiedon oman ministeriönsä asiantuntijoille. Verkoston jäsen tai varajäsen välittää omasta ministeriöstään tulevat yhteydenotot tarvittaessa verkoston kautta eteenpäin;
- 3) Laatia itselleen toimintasuunnitelman yhteistyössä vaikutusten arvioinnin kehittämisen alatyöryhmän kanssa;
- 4) Tiedottaa vaikutusarviointeihin liittyvistä tutkimuksista, ohjeista ja koulutuksista valtioneuvostossa ja voi järjestää näihin liittyviä tilaisuuksia sekä osallistua ohjeistuksen ja koulutusten laatimiseen;
- 5) Tehdä havaintojensa perusteella kehittämis ehdotuksia vaikutusarviointien tieto- ja koulutustarpeista sekä keinoista vahvistaa valtioneuvostotason yhteistyötä vaikutusarviointien laatimisessa.

Verkoston tehtävänkuvauus jätettiin joustavaksi, jotta sitä voitiin muokata tarpeiden mukaan. Verkosto oli rakenteena uusi, ja verkoston oli tarkoitus kokeilla erilaisia toimintamuotoja tarkoituksenmukaisimpien toimintatapojen löytämiseksi. Verkostoa asetettaessa pidettiin perusteltuna, että ennen verkoston mahdollista uudelleen asettamista verkoston toiminta arvioidaan.

Osaamisverkostolle asetettiin puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä pääsääntöisesti kaksi jäsentä kustakin ministeriöstä. Verkoston toimintaa tuki oikeusministeriön nimeämä sihteeri.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Osaamisverkoston toiminta vuosina 2021–2023

Kukin ministeriö nimitti osaamisverkoston tavoitteiden mukaisesti yhteyshenkilön, joka vastaa toisesta ministeriöstä tulevaan yhteydenottoon koskien vaikutusarvioita.

Osaamisverkosto laati toimintansa alussa vuosiksi 2021–2023 työsuunnitelman, jonka mukaan verkosto päätti järjestää 4 kokousta vuosittain. Kussakin kokouksessa oli tarkoitus keskittyä johonkin erikseen sovittuun teemaan, mutta työsuunnitelmaan jätettiin myös joustoa muuttuvien tilanteiden varalta. Osaamisverkoston kokouksissa käsiteltiin seuraavia teemoja:

- Säädöshankkeiden vaikutusten jälkiarviointi
- Kuntavaikutusten arviointi
- Ilmasto- ja ympäristövaikutusten arviointi
- Lapsivaikutusten arviointi
- Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi
- Arviointineuvoston vuosikatsauksen 2021 anti vaikutusarvioinnin näkökulmasta
- Vaikutusarviointi EU-säädöshankkeissa
- Kansainväliset vaikutusarviointikäytänteet
- Innovaatiovaikutusten arviointi
- Maaseutuvaikutusten arviointi
- Ministeriöiden sisäiset rakenteet vaikutusarvioinnin tueksi
- Arviointineuvostolta hyvän arvosanan saaneiden hankkeiden tapausesittelyt

Kokouksissa esitettiin alustuksia ja keskusteltiin siitä, mitä keskeisiä kysymyksiä, haasteita ja hyviä käytänteitä kullakin kerralla käsiteltyn teemaan liittyy. Samalla pystyttiin tiedottamaan uusista vaikutusarviointiohjeista. Valtioneuvoston asiantuntijoiden lisäksi kokouksiin kutsuttiin alustajiksi vaikutusarvioinnin asiantuntijoita esimerkiksi tutkimuslaitoksista ja yliopistoista.

Temaattisten keskustelujen lisäksi kokouksissa käsiteltiin säännönmukaisesti ministeriöiden ajankohtaisia vaikutusarviointihankkeita. Ministeriöt kertoivat kokemuksistaan ja havainnoistaan. Keskustelu mahdollisti tiedottamisen vaikutusarviointiin liittyvistä tilaisuuksista.

Kokemukset osaamisverkoston toiminnasta

Kokemukset osaamisverkoston toiminnasta ovat olleet pääsääntöisesti myönteisiä. Verkoston näkemyksen mukaan erilaisten vaikutusarviointiin liittyvien teemojen käsittely ja ajankohtaisten hankkeiden esittely on ollut tarpeellista ja tiedon jakaminen uusista vaikutusarviointiohjeista hyödyllistä. Verkoston ulkopuolisten vierailijoiden osallistumista pidettiin tärkeänä, ja sitä kannatettiin jatkossakin vaikutusarviointeihin liittyvän tutkimustiedon hyödyntämiseksi.

Vaikutusarviointiin liittyvän yhteistyön ja keskustelun lisäämistä yli ministeriörajojen pidettiin tärkeänä vaikutusarviointien laadun parantamiseksi. Kokouksissa oli mahdollisuus saada tietoa muiden ministeriöiden vaikutusarviointiin liittyvistä ratkaisuista ja hyvistä käytänteistä.

Samoin verkoston muodostama yhteyshenkilöverkosto nähtiin tarpeellisena, jotta tunnetaan paremmin muiden ministeriöiden asiantuntijat ja tarjotaan valmistelijoille mahdollisuutta lähestyä

matalalla kynnyksellä muiden ministeriöiden asiantuntijoita. Lisäksi verkoston kautta syntyneitä verkoston jäsenten välisiä henkilökontakteja pidettiin tärkeinä, koska ne helpottavat muiden ministeriöiden edustajien lähestymistä. Kaiken kaikkiaan katsottiin, että verkosto on löytänyt paikkansa ja se koettiin hyödylliseksi yhteistyön lisääjänä.

Osaamisverkoston suurimpana puutteena nähtiin sen heikko tunnettuus. Tämä on näkynyt käytännössä siten, että lainvalmistelijoiden tietopyyntöjä ministeriöiden kontaktihenkilöille on tullut vähän. COVID-19-pandemia saattoi tosin vaikuttaa siihen, että tieto ei ole kulkenut normaalisti ja verkostoituminen on ollut tavallista haastavampaa. Toisaalta ministeriöiden itsenäisen aseman ja valmistelukulttuurin vuoksi osalla valmistelijoista voi olla korkea kynnys pyytää tukea ministeriörajoihin yli, minkä lisäksi monilla valmistelijoilla on suoria kontakteja muissa ministeriöissä. Verkoston tunnettuutta yritettiin kohentaa toimikauden aikana mm. lisäämällä erilliset Kampus-sivut verkostosta, laatimalla verkoston esittelydiat verkoston jäsenten hyödynnettäväksi ministeriöissä sekä esittelemällä verkostoa erilaisissa vaikutusarviointikoulutuksissa ja -tilaisuuksissa.

Osaamisverkoston näkemyksen mukaan yksittäisten vaikutusarviointien käsittely jäi melko yleiselle tasolle, koska verkosto keskittyi erilaisten vaikutuslajien arvioinnin yleispiirteiden esittelyyn. Myöskään muiden ministeriöiden arviointikäytäntöjen syvällisempään käsittelyyn ei jäänyt riittävästi aikaa.

Osaamisverkoston kokouksissa käsitellyt teemat ja esittelyt koettiin kiinnostaviksi ja hyödylliseksi, mutta verkoston jäsenmäärä on lopulta melko suppea, mitä pidettiin harmillisena tiedonjakamisen näkökulmasta. Esitykset olisivat varmasti kiinnostaneet suurempaakin kuulijakuntaa. Toisaalta katsottiin, että osa verkostossa käsiteltävistä aiheista edellyttää keskusteluja verkoston kesken pienemmässä ryhmässä. Myös verkoston yhteyshenkilötehtävät edellyttänevät nimettyjä vastuuhenkilöitä kustakin ministeriöstä.

Osaamisverkoston toiminnan kehittämissuositukset jatkoa varten

Osaamisverkostosta saatujen myönteisten kokemusten myötä verkosto suosittaa toiminnan jatkamista seuraavalla vaalikaudella. Poikkihallinnolliselle vaikutusarviointiin keskittyvälle toiminnalle nähtiin tarvetta myös tulevaisuudessa, mutta verkoston toimintaa tulisi kehittää. Tärkeimpinä kehittämiskohteina nähtiin:

- Verkoston tunnettuuden parantaminen ja sen avaaminen verkoston ulkopuolisille osaamisen levittämiseksi ja ministeriöiden rajat ylittävän yhteistyön kynnyksen madaltamiseksi
- Vaikutusarviointien käytännönläheisempi käsittely esimerkiksi hankkeiden, menetelmien ja työkalujen esittelemisen avulla
- Vertaisoppimisen lisääminen muiden ministeriöiden käytännöistä

Verkostossa käsiteltyjen esittelyjen avaaminen laajemmin lainvalmistelijoille olisi tärkeää, jotta verkostossa saadut opit saataisiin laajempaan jakeluun. Tällöin voisi harkita esimerkiksi sellaista käytäntöä, jossa osa kokouksista järjestettäisiin kaikille avoinna olevina tilaisuuksina. Osallistuminen verkoston kokouksiin ja kontaktit verkoston jäsenten kanssa voisivat myös madaltaa valmistelijoiden kynnystä pyytää tukea vaikutusarviointiin ministeriöiden rajojen yli. Myös verkoston jäsenten aktiivisempi rooli ja yhteistyö kokousten välillä sekä säännöllinen tiedottaminen verkostosta esimerkiksi lainvalmistelukoulutuksissa voisivat edistää verkoston tunnettuutta.

Osaamisverkoston näkemyksen mukaan vaikutusarviointien käsittelyä voisi syventää esittelemällä arviointimenetelmiä ja -työkaluja sekä käymällä läpi käytännönläheisiä esimerkkejä arvioinnin tekemisestä. Muiden ministeriöiden arviointikäytäntöjä ja arvioinnin järjestämistä koskevia rakenteita haluttaisiin myös käsitellä jatkossa syvemmin, jotta voitaisiin ottaa käyttöön hyviä käytäntöjä ja ymmärtää paremmin muiden ministeriöiden erityisalan arviointiin liittyviä seikkoja.